HE 134/2016 vp *Hallituksen esitys valtion talousarvioksi vuodelle 2017*

Hallinto- ja turvallisuusjaoston kuuleminen keskiviikko 5.10.2016 klo 12:45

VUODEN 2017 TALOUSARVIOESITYS - 26.40 Maahanmuutto

40. Maahanmuutto

Vuonna 2015 Suomeen saapui ennätykselliset 32 476 turvapaikanhakijaa. Poikkeuksellinen turvapaikanhakijatilanne on asettanut asianomaisten viranomaisten toiminnan ja tuloksellisuuden vaatimukset uudelle tasolle. Suomeen tulevien turvapaikanhakijoiden määrän voidaan arvioida jäävän pysyvästi aiempaa korkeammalle tasolle.

26.40.01 Maahanmuuttoviraston ja valtion vastaanottokeskusten toimintamenot

Maahanmuuttovirasto käsittelee ja ratkaisee maahantuloon, maassa oleskeluun pakolaisuuteen sekä Suomen kansalaisuuteen liittyviä asioita hyödyntäen ja kehittäen ulkomaalaisasioiden sähköistä asiankäsittelyjärjestelmää viranomaisten ajantasaisena asianhallinta- ja tietopalvelurekisterinä. Virasto tuottaa ajankohtaista tietoa maahanmuutto- ja kansalaisuusasioista. Virasto vastaa turvapaikanhakijoiden ja tilapäistä suojelua saavien vastaanoton käytännön toiminnan ohjauksesta ja suunnittelusta, säilöönottoyksiköiden käytännön toiminnan ohjauksesta ja valvonnasta sekä ihmiskaupan uhrien auttamisen toimeenpanon ohjauksesta.

Maahanmuuttoviraston ja valtion vastaanottokeskusten toimintamenoihin esitetään 59,777 milj. euroa. Turvapaikkahakemusten mahdollisimman nopea käsittely on inhimillisin ja kustannustehokkain tapa hoitaa asiaa. Maahanmuuttoviraston on tehnyt viime vuoden lopusta lähtien merkittäviä lisärekrytointeja. Toimintojen skaalaaminen viraston nykyiselle toiminnan tasolle on vienyt työpanosta ja aikaa.

Suuri asiakasmäärä turvapaikkaprosessissa on aiheuttanut prosessin kaikissa vaiheissa viiveitä, mikä on poikkeuksellisessa tilanteessa ymmärrettävää. Työmenetelmiä ja prosesseja on tarkasteltu ja pyritty kehittämään ja suuri määrä kehittämistoimia on edelleen käynnissä. Virasto on pyrkinyt hyödyntämään digitalisaation mahdollisuudet. Poikkihallinnollisen ulkomaalaisasioiden sähköisen asiankäsittelyjärjestelmän eli UMA -järjestelmän kykyä automatisoida asiankäsittelyprosesseja ja siirtää osia niistä asiakkaiden tai yhteistyökumppaneiden hoidettavaksi itsepalveluna on tarkoitus merkittävästi nostaa myös tulevina vuosina.

26.40.21 Pakolaisten ja turvapaikanhakijoiden vastaanotto

Turvapaikanhakijoiden vastaanottomenojen mitoittaminen vastaamaan hakijamäärää sekä lakkautettavien tai perustettavien vastaanottokeskusten tarvetta ajantasaisesti on erittäin haasteellista. Vastaanottokapasiteettia pyritään mitoittamaan kulloistakin tilannetta vastaavaksi ja toiminnassa pyritään kustannustehokkuuteen. Maahanmuuttovirasto on alkuvuoden aikana tehnyt vastaanottokeskusten lakkauttamis- ja paikkamäärien supistamisia koskevia päätöksiä. On ennakoitu, että vastaanottokeskussopimusten irtisanominen näkyy kustannusten alenemisena ensi vuonna, kun sopimusten pääsääntöisesti kuuden kuukauden irtisanomisajat päättyvät. Uusia lakkauttamis- ja supistamispäätöksiä tehdään hakijamäärien ja turvapaikkaprosessin etenemisen mukaisesti. Kapasiteetissa on kuitenkin huomioitava myös mahdollinen hakijamäärien kasvu. Vastaanottopalvelut ovat lakisääteisiä palveluita, jotka tulee taata jokaiselle turvapaikanhakijalle. Turvapaikanhakijalla on oikeus vastaanottopalveluihin koko turvapaikkaprosessin keston ajan.

Arviomäärärarahamomentille 26.40.21 esitetään vuodelle 2017 yhteensä 225,244 milj. euroa. Määrärahan arvion perusteena on ennuste vastaanottokeskuksissa majoitettavana olevien kesimääräi-

Postiosoite:
Sisäministeriö
PL 26
00023 Valtioneuvosto

Käyntiosoitteet:
Erottajankatu 2
Helsinki

Puhelin:
Vaihde
0295 480 171
Faksi:
09 1604 4635

Virkasähköpostiosoite:
kirjaamo@intermin.fi
www.intermin.fi

sestä määrästä vuodelle 2017. Alkuvuoden kehyspäätökseen nähden arviomäärärahoja on lisätty 124,2 milj. euroa.

Vuoden 2015 lopussa vastaanottokeskuksia oli 144 ja alaikäisyksiköitä 68. Edelleen noin 12 000 henkilöä odottaa ensimmäistä päätöstä turvapaikkahakemukseensa ja yli 22 000 henkilöä odottaa vastaanottojärjestelmän piirissä asiansa käsittelyä prosessin eri vaiheissa. Ensi vuoden alussa vastaanoton piirissä arvioidaan olevan vielä parikymmentä tuhatta henkilöä ja tästä johtuen vastaanoton määrärahan tarve on vielä ensi vuodellekin merkittävä.

Vastaanottomenoja on mahdotonta täsmällisesti arvioida, koska kustannusten syntymiseen vaikuttavat turvapaikanhakijamäärän lisäksi kokonaisprosessin kesto, joka muodostuu hakemusten käsittelyajasta, päätökseensä muutosta hakevien määrästä ja muutoksenhaun kestosta itsenäisissä hallintotuomioistuimissa, päätöksen tiedoksiantoajoista, kielteisen päätöksen saaneiden maasta poistamisen nopeudesta ja tehokkuudesta, vapaaehtoisen paluun toimivuudesta ja oleskeluluvan saaneiden kuntaan siirtymisen nopeudesta. Jokainen turvapaikkahakemus käsitellään yksilöllisesti. Kuluvana vuonna erityisesti kielteisen päätöksen saaneiden määrän kasvu on lisännyt muutoksenhakua hallintotuomioistuimiin ja pidentänyt vastaanottokeskuksissa oloaikaa. Osa tänä vuonna kielteisen turvapaikkapäätöksen saaneista saa päätöksen valitukseensa hallinto-oikeudesta vasta ensi vuonna. Myös oleskeluluvan saaneiden siirtyminen vastaanottojärjestelmästä kuntaan kotoutumistoimiin ja peruspalveluihin on ollut odotettua hitaampaa kuntapaikkatilanteen edelleen jatkuvien ongelmien vuoksi. Kuntaan siirrytään keskimäärin 3,6 kuukauden kuluessa päätöksen tiedoksiannosta. Toteutuma on kaksinkertainen tavoiteaikaan (2 kk) verrattuna. Vastaanottokeskuksilla on kuitenkin lakisääteistä kuntapaikkajärjestelmää merkittävämpi rooli kuntaan siirtymisen mahdollistajana, ja pääosa muutoista toteutuu vastaanottokeskusten avustamana tai asiakkaan itsensä järjestämänä muuttona.

Myönteisen luvan saaneiden pitkittynyt kuntaan siirtymisen odotusaika aiheuttaa vastaanottojärjestelmälle ylimääräisiä kustannuksia. Paitsi kustannusten, myös luvan saaneiden henkilöiden yhteiskuntaan integroitumisen kannalta on keskeistä päästä vastaanottojärjestelmän palveluista laajempien kuntien peruspalveluiden piiriin ja kotouttamislain nojalla järjestettävien kotouttavien palveluiden ja muiden kotoutumista edistävien tukitoimien piiriin. Kuntaan siirtymisen odotusaika ja paikkatilanne huomioiden kuntapaikkapaineet kohdistuvat näin ollen erityisesti tälle ja ensi vuodelle ottaen huomioon sen, että turvapaikanhakijoiden määrän arvioidaan pysyvän myös ensi vuonna 10 000 hakijan tasolla. Luvan saaneiden asiakkaiden kuntaan muuton ohjaus tulee myös vastaanottojärjestelmältä viemään yhä enemmän voimavaroja pois muulta vastaanottotoiminnalta ja asiakasohjaukselta.

26.40.63 Vastaanottotoiminnan asiakkaille maksettavat tuet

Arviomäärärahamomentille 26.40.63 *(Vastaanottotoiminnan asiakkaille maksettavat tuet, amr)* ehdotetaan 37 milj. euroa. Alkuvuoden kehyspäätökseen nähden arviomäärärahoja on lisätty noin 19,5 euroa. Määrärahan arvion perusteena on niin ikään ennuste vastaanottokeskuksissa majoitettavana olevien kesimääräisestä määrästä vuodelle 2017. Vastaanottorahaa myönnetään lain mukaan välttämättömän toimeentulon turvaamiseksi.

26.40.22 Vapaaehtoinen paluu

Vapaaehtoiselle paluulle esitetään perustettavaksi oma momenttinsa (Vapaaehtoinen paluu, siirtomääräraha 2 v.). Momentille esitetään myönnettäväksi 5,8 milj. euroa vuodelle 2017. Vapaaehtoinen paluu muuttui vuonna 2015 lakisääteiseksi. Asiasta säädetään vastaanottolaissa ja sisäministeriön asetuksella vapaaehtoisen paluun avustuksesta. Vapaaehtoisesta paluusta huolehtivat Maahanmuuttovirasto ja vastaanottokeskukset valtion talousarvion puitteissa. Vapaaehtoisen paluun tukijärjestelmällä on erittäin keskeinen rooli sen varmistamisessa, että mahdollisimman suuri osa kielteisen päätöksen saaneista palaa takaisin lähtömaahansa.